
Kronika

Przegląd Historyczny 56/2, 356-363

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

K R O N I K A

Dnia 6 listopada 1964 odbyło się uroczyste posiedzenie Zarządu Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie, poświęcone uczczeniu siedemdziesięciolecia urodzin profesora Janusza Wolińskiego. W siedzibie Towarzystwa spotkało się z tej okazji liczne grono uczniów, współpracowników i przyjaciół Jubilata, reprezentujących jednocześnie środowiska, w których prowadzi on działalność, a więc zwłaszcza Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie był kierownikiem Katedry Historii Powszechnej Nowożytnej, Wojskową Akademię Polityczną im. Feliksa Dzierżyńskiego, gdzie jest dziekanem Wydziału Historyczno-Politycznego, Polską Akademię Nauk, z ramienia której wydaje „Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego”, Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie, którego jest Prezesem, wreszcie „Przegląd Historyczny”, którego był pierwszym powojennym redaktorem naczelnym, a obecnie pozostaje członkiem Rady Redakcyjnej.

Zebrań zagał wiceprezes Zarządu TMH, prof. B. Leśnodorski, kreśląc naukową sylwetkę Jubilata. Po nim prof. S. Herbst nawiązał do swych wspomnień i osobistych kontaktów z prof. Wolińskim. Prof. S. Kieniewicz podkreślił jego wkład w odnowienie po wojnie „Przeglądu Historycznego”. Doc. A. Zahorski mówił o stosunku Jubilata do uczniów i współpracowników, zaś doc. T. Jędruszczyk, prodziekan Wydziału Historyczno-Politycznego WAP, omówił Jego zasługi dla tej uczelni. Profesor J. Woliński w serdecznych słowach dziękując zebranym, odpowiedział przedmówcom i przedstawił swe plany naukowe.

W grudniu w Wojskowej Akademii Politycznej odbyła się uroczystość wręczenia książki pamiątkowej, zawierającej artykuły współpracowników i przyjaciół Jubilata: „Z dziejów wojny i polityki. Księga pamiątkowa ku czci siedemdziesiątej rocznicy urodzin prof. dra Janusza Wolińskiego”, „Zeszyty Naukowe WAP”, seria historyczna nr 11, Warszawa 1964, s. 197.

A. M.

W dniach od 7 do 10 października 1964 odbyło się w Wiedniu XVI plenarne posiedzenie Société Jean Bodin. Tematem głównym było „Bezpieczeństwo osobiste”. Zjazd ten został zorganizowany przy współudziale Deutsche Rechtshistorikertag.

W St. Pölten odbyła się XI Konferencja Historyków Austriackich, poświęcona Oświeceniu w Austrii w czasach Józefa II.

W końcu 1963 r. w Bułgarskiej Akademii Nauk powstał Instytut Bałkański. Dyrektorem Instytutu jest N. T. Todorow. Instytut prowadzi badania w zakresie historii narodów bałkańskich, języków, literatury i folkloru Bałkanów. W planach prac historycznych leży podjęcie badań m. in. nad etnogenezą ludów Bałkańskich, problemem feudalizmu tureckiego na Bałkanach i ruchami narodowowyzwoleńczymi w XIX w. Instytut wydawać będzie rocznik oraz publikować źródła, w tym materiały tureckie z archiwów bułgarskich.

W dniach 28—30 września 1964 odbyło się w Pradze i Podiebradach pod egidą UNESCO sympozjum poświęcone 500 rocznicy wystąpienia Jerzego z Podiebradów z programem Cultus Pacis. Na pięciu

posiedzeniach omawiano problematykę następującą: 1. Czechy husyckie i projekt króla Jerzego. 2. Liga państw w projekcie króla Jerzego i struktura tej Ligi. 3. Rozprzestrzenianie się projektu w historii stosunków międzynarodowych XV w. 4. Znaczenie projektu w historii programów pokojowych. 5. Jerzy z Podiebradu — jego aspiracje pokojowe.

Centre d'Études des Sociétés Méditerranéennes Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Aix przystąpiło do skatalogowania wszystkich katastrów i ksiąg ziemskich sprzed 1789 r. z regionu prowansalskiego, tj. hrabstw Prowansji, Nicei i Venaissin.

Pod redakcją Jean Metron ukazał się tom I (obejmujący hasła na litery od A do C) „Dictionnaire biographique du mouvement ouvrier français”. Słownik obejmuje biografie ludzi związanych z ruchem robotniczym, działających w latach 1789—1964.

Société d'Histoire ecclésiastique de la France, obchodziło 7 marca 1964 jubileusz pięćdziesięciolecia w École des Chartres. Numer 147 „Revue Ecclésiastique” został poświęcony w znacznej części osiemsetleciu fundacji katedry Notre Dame.

Dnia 15 marca 1964 odbyło się na Sorbonie pod przewodnictwem M. Reinharda kolejne zebranie plenarne Société des Études Robespieristes. Poza przedyskutowaniem spraw organizacyjnych i porządkowych zebrani wysłuchali referatu M. Edute pt. *Le Comité du surveillance de l'Assemblée Générale en 1791—1792* (opublikowany w nrze 176 z 1964 r. „Annales historiques de la Révolution française”).

Centre de Recherches pour l'Enseignement de la Civilisation zorganizował 25 kwietnia 1964 pod kierownictwem Duroselle'a kolokwium na temat „Od prowincji do regionu”. Wygłoszono między innymi referaty: D. Faucher, „Prowincje, kraje, regiony”, F. Jarry, „Prowincja ancien régime'u”, Ph. Vigier, „Prowincja XIX w.”.

W dniach 23 i 24 maja 1964 pod przewodnictwem J. Godechota i E. Labrousse'a odbyło się, w związku z pięćdziesiątą rocznicą śmierci Jean Jaurès'a, kolokwium na temat: „Jaurès i Naród”. Wygłoszono dziesięć komunikatów.

W dniach 29—31 maja 1964 odbyła się jubileuszowa sesja Association bourguignonne de Sociétés savantes. Obrady Towarzystwa założonego w 1914 r., odbyły się w Bourg-en-Bresse. Obradowano w sekcji ogólnej i w sekcji historii prawa.

W Nicei w 1965 r. ma odbyć się XV Congrès National des Sociétés Savantes. Kongres ten, przygotowany przez sekcję Filologii i Historii (do

1610 r.), ma zająć się wsią średniowieczną. Wybrano następujące zagadnienia do dyskusji: 1. wieś i jej terytorium, 2. ludność wiejska, 3. instytucje wiejskie (administracyjne, prawne, sądowe), 4. gospodarka wiejska.

W serii „Elsevier Lexica”, której naczelnym redaktorem jest Jan Gerbert ukazał się „Elsevier's Lexicon of Archive Terminology”, Amsterdam, London, New York 1964. Słownik ten zawiera 175 głównych terminów archiwalnych.

2 stycznia 1964 odbyła się na Uniwersytecie w Delhi uroczystość nadania tytułu doktora *honoris causa* tego uniwersytetu radzieckiemu historykowi i archeologowi Borysowi B. Piotrowskiemu. B. Piotrowski — dyrektor Ermitażu, członek-korespondent Akademii Nauk Armeńskiej SSSR, jest autorem ponad 120 prac z historii starożytnego Wschodu (w tym syntezy — „Historia i kultura Urartu”, „Archeologia Zakaukazia”, „Pochodzenie narodu armeńskiego”).

26 stycznia 1964 w Niemieckiej Akademii Nauk (NRD) odbyło się posiedzenie organizacyjne nowo utworzonej Sekcji Historii przy Akademii. Na przewodniczącego Sekcji powołany został E. Engelberg, a na zastępcę przewodniczącego — E. Diehl.

Ukazała się historia średniowiecznej Chorwacji Stanko Guldescu (S. Guldescu: „History of Medieval Croatia”, The Hague, Mouton and Co, 1964, s. 350).

W marcu 1964 r. w NRD opublikowano pierwszy tom „Schriftenreihe des Städtischen Archiv Berlin”. Nowy periodyk ukazywać się będzie dwa razy w ciągu roku. Jego zadaniem jest zaznajamianie czytelnika z materiałami archiwalnymi i informowanie o nowych postępach w zakresie prac nad dziejami Berlina.

W dniach od 13 do 16 kwietnia 1964 obradowała w Lipsku trzecia konferencja sekcji prehistorycznej i wczesnodziejowej (*Ur- und Frühgeschichte*) Towarzystwa Historycznego NRD. W obradach udział wzięło ponad 200 uczestników — archeologów, historyków i działaczy społeczno-oświatowych (w tym również trzyosobowa delegacja Polskiego Towarzystwa Historycznego). Tematem obrad był problem współpracy naukowej archeologów i historyków w badaniach nad przeszłością Niemiec.

4 i 5 czerwca 1964 obradowała w Berlinie III konferencja w sprawie historii przedsiębiorstw socjalistycznych w NRD, zorganizowana przez Niemiecką Akademię Nauk (pierwsza konferencja odbyła się w 1960 r.). Referaty i przemówienia zamieścił „Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte”, 1964 r.

W dniach 4—6 listopada 1964 odbył się w Lipsku X zjazd Hansische Geschichtsverein, Arbeitsgemeinschaft in der DDR z udziałem

tem około dwustu uczestników z obu Państw Niemieckich, Polski, Czechosłowacji i Holandii. Na zjeździe przedstawionych zostało 6 referatów. M. Unger (Lipsk) omówił znaczenie targów lipskich w wielkim handlu europejskim, ustalając 3 okresy ich rozkwitu: wiek XVI, drugą połowę XVIII w. i wiek XX. M. Małowist (Warszawa) postawił problem cyrkulacji kapitału kupieckiego na obszarach wschodniej Europy i bilansu w handlu z Zachodem w końcu średniowiecza i na początku ery nowożytnej. Referent scharakteryzował też rejony gospodarcze Europy środkowej i wschodniej, formy cyrkulacji towarowej między nimi, podkreślając współzależność w zakresie handlu i kredytu. E. Pitz (Hanower) w referacie o kryzysie gospodarczym późnego średniowiecza uzasadniał tezę, że kryzys strukturalny nie musi wiązać się z depresją ekonomiczną, której istnienia w XV—XVI w. nie można stwierdzić. Grono czeskich uczonych (J. Polišensky, B. Badura, M. Hroch, M. Kostal, D. Sryfrova, V. Šadova) wystąpiło z zespołowym referatem omawiającym niektóre aspekty handlu czeskiego, szczególnie pod kątem jego znaczenia w pośrednictwie między północą i południem Europy w XVI—XVIII w. K. Blaschke (Drezno) omówił znaczenia XVII-wiecznego handlu na Łabie, szczególnie ważnego dla Hamburga i jego zaplecza, m. in. Saksonii. K. F. Olechnovitz (Rostock) na podstawie opracowanej przez siebie strzałowskiej księgi kupieckiej z 1 poł. XVII w. przedstawił rozwinięte stosunki handlowe Północnym Niemiec z Lipskiem.

Poza obradami naukowymi organizatorzy umożliwili uczestnikom zjazdu zwiedzenie Lipska oraz przygotowali wycieczkę do Halle.

H. S.

„Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte” za r. 1964, t. II, stanowi księgę ofiarowaną prof. Jürgenowi Kuczynskiemu w związku z sześćdziesięcioleciem urodzin. Zawiera on, oprócz rozpraw, także bibliografię prac Jubilata.

W dniach 28—30 grudnia 1963 odbył się w Filadelfii 78 Kongres Amerykańskiego Stowarzyszenia Historycznego. Wzięło w nim udział 3600 historyków. Odbyło się 55 posiedzeń roboczych, poświęconych metodologii, historii historiografii, historii Europy, obu Ameryki, Afryki i Azji. Dyskutowano również problemy szczegółowe.

Między 9 a 12 września 1964 obradowało francusko-amerykańskie kolokwium w Wilmington (Delaware — USA). Komunikaty wygłosili profesoria Sorbony i licznych uniwersytetów amerykańskich. Tematyka bardzo różnorodna, dotyczyła głównie okresu od XVIII w. do II wojny światowej. M. in. zajmowano się strukturą społeczną XVIII w., stosunkami francusko-rosyjskimi, rewolucjami 1789 r. i 1848 r., liberalizmem francuskim okresu 1840—1875 i sytuacją Stanów Zjednoczonych przed rozpoczęciem II wojny światowej.

W Bibliotece Miejskiej w Sztokholmie odnaleziono materiały dotyczące pobytu i prac W. I. Lenina w Szwecji we wrześniu 1910 r.

W dniach od 16 do 18 października 1963 odbyło się w Budapeszcie i Pécsu 4 posiedzenie Czechosłowacko-Węgierskiej Komisji Historycznej. Referat w Budapeszcie „Problematyka historyczna dziejów wschodnio-

-europejskich" wygłosił docent Uniwersytetu w Bratysławie, Emilian Starovský. Sesja w Pécs była poświęcona problemom gospodarczym.

W numerze 2 czasopisma „Magyar Könyvszemle” z 1964 r., Béla Holl, pracownik naukowy Biblioteki Narodowej im. Széchenyiego w Budapeszcie, publikuje artykuł sprawozdawczy „Régi magyarországi könyvek lengyel könyvtárakban” („Dawne węgierskie druki w bibliotekach polskich”), omawiający rezultaty poszukiwań prowadzonych w 1963 r. w bibliotekach warszawskich, krakowskich i wrocławskich.

W związku ze zbliżającą się dwudziestą rocznicą wyzwolenia Węgier, Węgierskie Towarzystwo Historyczne, Instytut Historii Partii Komitetu Centralnego Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej, Instytut Historii Węgierskiej Akademii Nauk i Naukowe Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, ogłosiły konkurs na pracę omawiającą wydarzenia z lat 1944—1964. Mogą to być prace traktujące o dziejach politycznych, gospodarczych i kulturalnych w tym okresie. Na konkurs nadsyłane być mogą również pamiętniki i wspomnienia oraz zestawy materiałów źródłowych dotyczących historii regionalnej. Termin nadsyłania prac upłynął 31 grudnia 1964.

W końcu listopada 1963 r. ukazał się tom I „Archivum Historiae Pontificae”, wydany przez Wydział Historii Kościoła Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Zadaniem tej publikacji jest rozwinąć systematycznie studia naukowe nad historią papieżstwa. Wydawnictwo to prowadzi dział bibliografii; I tom obejmuje bibliografię za lata 1961—1962.

Od 6 do 9 września 1964 trwał zorganizowany w ramach XXII Congresso Storico Subalpino III Zjazd Historii Kościoła we Włoszech. Obrady miały miejsce w Pinerolo i zorganizowane zostały z okazji dziewięćsetlecia opactwa NMP. Tematem głównym zjazdu były „Klasztory w średnio-wiecznych Włoszech X—XII w.”. Program obejmował referaty dotyczące fundacji i rozmieszczenia klasztorów w północnych Włoszech, architektury kościelnej i uposażenia klasztorów.

W dniach 3—5 października 1964 odbył się w Vintimille Bordighera XIII Congrès de la Fédération Historique de Provence. Kongres zorganizowany przez towarzystwa historyczne i archeologiczne Prowansji i Ligurii, pod auspicjami Uniwersytetów w Aix i Genui, miał jako główny temat stosunki między Prowansją a Ligurią. Problematyka obejmowała głównie zagadnienia gospodarcze, skupiając się przede wszystkim na stosunkach handlowych między badanymi regionami.

W Spoleto między 5 a 12 października 1964 obradował pierwszy zjazd dotyczący historii brązu i innych metali nieżelaznych. Wśród różnorodnej tematyki szczególny nacisk położono na zagadnienie korozji i konserwacji zabytków z metali nieżelaznych. Z Polski wzięła udział w obradach dr Hanna Jędrzejewska (Muzeum Narodowe w Warszawie).

Centro di Studi sulla Spiritualità Medievale w Accademia Tudertina zorganizowało w dniach 11—14 października 1964 VII Międzynarodowy Zjazd Historyczny o tematyce — *Valori umani del secolo XII*. Obrady zainaugurowane zostały przez prof. Eugenio Garin referatem — „Ideały wiedzy w umysłowości XII w.”. Pozostałe referaty omawiały sprawy związane z nauką i techniką wieku XII, twórczością literacką, muzyczną, stosunkiem człowieka do przyrody i życiem religijnym XII wieku.

W Dagestańskiej filii Akademii Nauk ZSRR w Instytucie Historii otwarto dział rękopisów wschodnich. Zbiory zawierają wiele pism arabskich z XI—XII w., dotyczących historii, geografii, językoznawstwa i medycyny.

Radzieckie zbiory staroruskich rękopisów i cennych druków powiększają się systematycznie dzięki ekspedycjom organizowanym przez szereg instytucji naukowych. I tak ekspedycje w rejonie Archangielska i Nowogrodu organizowane przez Instytut Literatury Rosyjskiej Akademii Nauk ZSRR i Uniwersytet Leningradzki pozwoliły odnaleźć między innymi: korespondencję Iwana Groźnego z A. Kurbskim (w odpisach z XVII w.), kopię XVII-wiecznego opisu pochodu cara Iwana na Kazan i rękopisu XVIII-wiecznego z poleceniami Katarzyny II w sprawie buntu Pugaczowa.

W soborze św. Zofii w Kijowie odkryto pod kilku warstwami nowszego tynku ponad 130 różnych napisów z XI—XIV w. w językach staroruskim, greckim i starormiańskim. Kilkanaście z nich zawiera dokładne daty szeregu wydarzeń i pozwala na ustalenie ścisłej daty powstania fresków pokrywających ściany soboru.

W państwowym archiwum we Lwowie przygotowano do publikacji źródła z lat 1920—1930, obrazujące rolę Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy w walce o utworzenie narodowego frontu przeciw faszyzmowi i wojnie.

Historycy ukraińscy rozpoczęli pracę nad monumentalnym dziełem „Istoria gorodow i sieł Ukrainskoj SSR”, które ukaże się w 50 rocznicę Rewolucji Październikowej. Każdemu okręgowi oraz Kijowowi poświęcony będzie odrębny tom. Na pracę złożą się szkice dotyczące wszystkich miast Ukraińskiej SRR, 1900 osad o charakterze miejskim oraz bardziej znanych wsi. Pozostałym miejscowościom będą poświęcone krótkie opisy encyklopedyczne.

W Centralnym Archiwum Państwowym Kazachskiej SRR odnaleziono interesujące materiały o Gustawie Zielińskim i Adolfie Januszkiewiczu — uczestnikach powstania 1830—1831 r., zesłanych na granicę stepów Kazachstanu. Materiały dotyczą ich pobytu na zesłaniu oraz prac nad poznaniem życia i obyczajów ludności miejscowej.

Dnia 2 kwietnia 1964 zmarł w wieku lat 52 historyk radziecki W. J. Dułow. Zmarły był profesorem Uniwersytetu w Irkucku i zajmował się głównie historią

Syberii. Wydał około 60 prac, m. in. historię chłopów syberyjskich w latach 1905—1907. W 1956 r. opublikował pracę „Chłopi Wschodniej Syberii w pierwszych latach rosyjskiej rewolucji”.

W 1963 r. zmarł nestor węgierskiego bibliotekarstwa i językoznawstwa János Melich (1872—1963), członek rzeczywisty Węgierskiej Akademii Nauk, długoletni profesor uniwersytetu budapeszteńskiego, emerytowany dyrektor Biblioteki Węgierskiej Akademii Nauk. J. Melich był autorem wielu prac z dziedziny bibliotekarstwa oraz współautorem „Węgierskiego słownika etymologicznego” („Magyar etymológiai szótár”). Opublikował również kilka rozpraw na temat zapożyczeń w języku węgierskim: np. „Honfoglaláskori Magyarország” („Węgrzy okresu zajmowania ojczyzny”) stanowiąca do dziś cenny materiał dla badań nad wczesnym średniowieczem węgierskim i stosunkami węgiersko-słowiańskimi.

Dnia 18 lipca 1964 zmarł w wieku lat 56 Paul Kläui, profesor Uniwersytetu w Zurichu, prezes Antiquarische Gesellschaft, redaktor naczelny „Schweizerische Zeitschrift für Geschichte”.

Dnia 12 marca 1964 zmarł w wieku lat 56 S. M. Kukuszkin, dyrektor Instytutu Historii Partii KZPR. Zmarły zajmował się historią moskiewskiej organizacji bolszewików w latach 1905—1917. Jego główne prace: „Leninowska «Iskra» w Moskwie”, „Moskiewscy bolszewicy w czasie Pierwszej Wojny Światowej i Rewolucji Lutowej”.

W styczniu 1964 r. zmarł Vincenzo Arangia Ruiz, wiceprzewodniczący Accademia dei Lincei, emerytowany profesor uniwersytetu w Rzymie, przewodniczący Tow. Przyjaźni Polsko-Włoskiej, jeden z najznakomitszych historyków prawa antycznego, wydawca wielu prawnych dokumentów papirusowych i epigraficznych, autor ogromnej ilości prac z dziejów prawa antycznego, szczególnie z zakresu Egiptu grecko-rzymskiego. Wielki przyjaciel Polski, podczas X Kongresu Międzynarodowego Papirologów we wrześniu 1961 (Warszawa—Kraków) był w Polsce i był jednym z najbardziej czynnych członków Kongresu.

W maju 1964 r. zmarł André Aymard, profesor historii starożytnej na Sorbonie i od lat kilku dziekan wydziału humanistycznego tej uczelni. Prof. André Aymard był wybitnym badaczem dziejów hellenizmu, autorem licznych rozpraw i książek, m. in. tezy o związku achajskim, szerszym kołom odbiorców znany jako autor pierwszych tomów nowej francuskiej historii powszechnej „L'histoire des civilisations”. W 1959 r. był z kilkudniową wizytą w Polsce, w ostatnich latach swej działalności także jako dziekan okazywał bardzo dużo życzliwości kolegom i studentom z Polski. Dużą pomoc okazał w organizacji ośrodka kultury polskiej na Sorbonie.

W czerwcu 1964 r. zmarł emerytowany profesor Uniwersytetu w Genewie Victor Martin, przewodniczący Association Internationale de Papyrologues, pierwszy wydawca niedawno odnalezionej komedii Menandra „Dyskolos” i wielu innych papirusów, autor wielu monografii z dziejów Grecji i hellenizmu. Z okazji X Mię-

dzynarodowego Kongresu Papyrologów odwiedził Polskę i okazał wiele zainteresowania i życzliwości dla nauki w naszym kraju.

W październiku 1964 r. zmarł wybitny uczony radziecki S. J. Lurie, profesor uniwersytetów w Leningradzie, a potem we Lwowie, znakomity znawca dziejów Grecji wczesnej, autor wielu prac dotyczących języka i kultury Grecji mykeńskiej. Jego praca o języku i kulturze mykeńskiej Grecji była recenzowana w tomie LII „Przeglądu Historycznego” (1961, z. 3)